

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044 250 30 00
www.hkr.se

**Examensarbete på avancerad nivå, 15 hp, för
Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass
och grundskolans årskurs 1-3
Vårterminen 2021
Fakulteten för lärarutbildning**

A B C, hur svårt är D?
En studie i lärares val av strategier i den
initiala bokstavsinlärningen

Moa Andersson och André Folkestad

Författare

Moa Andersson och André Folkestad

Titel

A B C, hur svårt är D? - En studie i lärares val av strategier i den initiala bokstavsinnlärningen

Engelsk titel

A B C, how difficult is D? - A study of teachers' choice of strategies regarding the initial letter learning

Handledare

Christina Lindh

Examinator

Petra Magnusson

Sammanfattning

I denna studie har vi undersökt hur lärare arbetar med den initiala bokstavsinnlärningen samt hur de väljer att motivera sina val av metod(er). Utifrån den tidigare forskningen framkommer det att det inte finns en given metod, utan många studier visar att lärare inte har några preferenser gällande metoderna. Samtidigt ställer sig många forskare frågande till vilken metod som är att föredra, vilket resulterat i olika läger: de som förespråkar den syntetiska metoden, de som förespråkar den analytiska samt de som kombinerar de två metoderna. I vår studie intervjuade vi fem lärare i åk F-1 gällande deras undervisning i bokstavsinnlärning för att undersöka vad som ligger till grund för deras resonemang. De intervjuade lärarna betonade ljudningen som särskilt viktig i den initiala bokstavsinnlärningen, men uttryckte även att det inte fanns en given metod att föredra. De beskrev därmed sin undervisning som varierande och en kombination av de båda metoderna. Ytterligare en aspekt som de framhävde var vikten av kunskap inom området, för att kunna göra kvalificerade beslut för att således gynna elevernas lärande och fortsätta utvecklas i sin profession. Det som avgjorde hur de arbetade med bokstavsinnlärningen grundade sig främst i elevernas behov och intressen.

Ämnesord

läsinlärning, avkodning, bokstavsinnlärning, syntetiska metoder, analytiska metoder

Förord

Examensarbetet har varit möjligt att göra tack vare ett stabilt och genomtänkt samarbete mellan oss som skrivit arbetet. Vi har haft en tydlig fördelning där vi båda har tagit ansvar och varit delaktiga i processen, både när det gäller sökandet efter forskning samt skrivandet. Särskilt tack går till de pedagoger, bekanta samt familjemedlemmar som lånat en del av sin kunnighet för att hjälpa till med särskilda frågor i arbetet. Avslutningsvis vill vi även tacka våra kurskamrater och handledare för den hjälp vi fått i processen.

Innehåll

Förord	3
1. Inledning	6
1.1 Disposition	6
1.2 Bakgrund	6
1.3 Syfte	7
1.4 Frågeställningar	7
2. Forskningsbakgrund	8
2.1 Forskning om analytisk metod	8
2.1.1 Helordsmetoden	8
2.1.2 LTG	8
2.1.3 Möjligheter och svårigheter med den analytiska metoden	9
2.2 Forskning om syntetisk metod	9
2.2.1 Ljudningsmetoden	10
2.2.2 Bornholmsmodellen	11
2.2.3 Möjligheter och svårigheter med den syntetiska metoden	11
2.3 Forskning om en kombination av analytiska och syntetiska metoder	13
2.3.1 Möjligheter och svårigheter med en kombination av metoderna	15
2.4 Intressanta aspekter av forskningen	15
3. Teoretisk förankring	18
3.1 Behavioristiskt synsätt på läsning	18
3.1.1 Autonom syn på literacy	19
3.2 Psykologvistiskt synsätt på läsning	20
3.2.1 Ideologisk syn på literacy	21
4. Metod och material	21
4.1 Metod för datainsamling	22
4.1.1 Semistrukturerade intervjuer	22
4.1.2 Urval	23
4.1.3 Etiska överväganden	23
4.1.4 Beskrivning av genomförande	23
4.2 Metod för analys	25
4.2.1 Tematisk innehållsanalys	25
4.3 Metoddiskussion	26
5. Resultat	27
5.1 Teman och kategorier	27
5.2 Undervisning	28
5.2.1 Ljudande	28

5.2.2 Kombination	30
5.2.3 Struktur	32
5.3.4 Kunskap	32
5.3 Elevbehov	33
5.3.1 Bilder	34
5.3.2 Variation	35
5.3.3 Anpassning	36
5.3.4 Lustfyllt	37
6. Sammanfattande analys och resultat	39
6.1 Undervisning	40
6.2 Elevbehov	41
7. Diskussion och slutsats	43
7.1 Diskussion	43
7.2 Slutsats	46
7.3 Didaktiska implikationer	46
8. Referenser	48
9. Bilagor	52
9.1 Inbjudan till intervju	52
9.2 Grundfrågor till intervjun	53

1. Inledning

Detta examensarbete kommer att undersöka hur lärare väljer att arbeta med och resonera om den initiala bokstavsinnlärningen. I detta avsnitt presenteras först kunskapsöversiktens disposition, därefter bakgrunden till studien, syftet och frågeställningarna.

1.1 Disposition

Inledningsavsnittet diskuterar och presenterar området som studien ska undersöka samt syftet med undersökningen (1). Därefter presenteras forskningsbakgrunden (2) där den tidigare forskningen gällande analytiska (2.1) och syntetiska metoder (2.2) samt kombinationen av dessa presenteras (2.3). I avsnitt 3 behandlas den teoretiska förankringen som ligger till grund för de centrala begreppen som används i undersökningen. Avsnittet efterföljs av metoddelen (4) där metoderna för datainsamling (4.1) och analys (4.2) presenteras. Det femte avsnittet (5) hanterar undersökningens resultat (5.2) och de teman och kategorier som upptäckts (5.1). Resultatavsnittet ligger därefter som grund till analysen (6) som analyserar resultatet och lärarnas resonemang i förhållande till dem. Med hjälp av analysen kan därefter resultatet och analysen diskuteras (7.1). Avslutningsvis presenteras de slutsatser vi drar (7.2).

1.2 Bakgrund

“Alphabetic skill in early years is the strongest indicator of future literacy success, yet learning the alphabet is a difficult, abstract skill for children to grasp” (Reutzel, 2015).

Det är ett faktum att grundläggande färdigheter som att läsa och skriva är en förutsättning för allt skolarbete. Vidare är den initiala bokstavsinnlärningen avgörande för den fortsatta läsinlärningen. Utan förmågan att kunna förstå språkets textuella strukturer - det vill säga i första hand fonologi, avkodning och språkförståelse - begränsas man, eftersom förmågorna att kunna läsa och skriva, krävs för att klara sig i livet.

Inom det aktuella forskningsområdet dominerar två metoder: *ljudningsmetoden* och *helordsmetoden*. I den aktuella läroplanen är det tydligt utskrivet att eleverna ska kunna: "...läsa meningar i enkla, bekanta och elevnära texter genom att använda ljudningsstrategi och helordsläsning på ett delvis fungerande sätt" (Skolverket, 2019, s. 263). Det framhålls med andra ord explicit i kursplanen att båda metoderna ska ligga till grund för läsinläringen. Däremot är det lärarnas ansvar att strukturera sin undervisning, något som kan komma att se annorlunda ut från lärare till lärare.

Det intressanta blir därför att undersöka hur detta ser ut i praktiken, då det finns flertalet faktorer i form av metodval, uppfattningar och synpunkter som kan komma att påverka undervisningen i den initiala bokstavsinnläringen. Som lärare är det upp till var och en att själv bestämma hur undervisningen ska bedrivas under förutsättning att undervisningen inbegriper såväl ljudningsmetoden som helordsmetoden i enlighet med kursplanen i svenska. Detta kan resultera i en stor mängd av olika arbetssätt och tankar gällande hur den initiala bokstavsinnläringen ska formas och genomföras. Utifrån detta finns det en möjlighet för att undervisningen som bedrivs gällande bokstavsinnläringen, ser olika ut beroende på lärarnas resonemang.

1.3 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur ett antal lärare motiverar arbetet med den initiala bokstavsinnläringen samt redovisa hur de motiverar valet av metod. Syftet preciseras i frågeställningarna.

1.4 Frågeställningar

- Vilka metoder används i den initiala bokstavsinnläringen av lärarna?
- Hur motiveras val av metoder av de i undersökningen intervjuade lärarna?

2. Forskningsbakgrund

I detta avsnitt kommer den tidigare forskningen att presenteras under tre rubriker: forskning om analytisk metod; forskning om syntetisk metod; forskning om kombinationen av analytisk och syntetisk metod. Kapitlet avslutas med en sammanfattning av forskningen.

2.1 Forskning om analytisk metod

Nedan presenteras forskning och studier om analytiska metoder och de undervisningsmodeller som tillämpar metoden. De metoder som hanterar helheten ner till delarna (*top-down-perspektiv*) benämns som *analytiska metoder*.

2.1.1 Helordsmetoden

När det kommer till analytiska metoder är helordsmetoden även kallad whole language en central utgångspunkt. Metoden utgår från att eleverna memorerar hela ord och sedan själva får upptäcka och undersöka nya ord i texter. Läsningen anses vara en naturlig process som inte kräver explicita instruktioner. Helheten bearbetas och konkretiseras ner (exempelvis ord) till de mindre enheterna (exempelvis bokstäver). Däremot anses inlärandet av alfabetet kräva särskild träning för att befästas. Ett exempel som kan nämnas är arbetet med uttalet av bokstaven s, där eleven får arbeta med att identifiera bokstaven i olika ord för att därefter upptäcka själva att bokstaven framkommer i flera av orden med en förändrad position (Fridolfsson, 2015). Pedagoger agerar med andra ord mer som ett stöd som finns till när eleverna uttrycker ett behov av hjälp (Robinson, 2018).

2.1.2 LTG

En undervisningsmodell som tillämpar den analytiska metoden och som används i dagens skolor är *LTG-modellen*. Westlund (2017) framhåller att modellen LTG (läsning på talets grund) kom till då forskaren ansåg att det endast fanns läsinlärningsmetoder som tog utgångspunkt i läseböcker.

Fridolfsson (2015) betonar i sin bok om läsinlärningen, att läseböckerna på 70-talet inte innehöll tillräckligt meningsfulla uppgifter vilket var en av anledningarna till varför LTG-modellen togs fram. Westlund (2017) förklarar i sin bok gällande läsinlärningen att elever som lär sig läsa enligt denna modell i högre grad styr sin egen inlärningsprocess.

2.1.3 Möjligheter och svårigheter med den analytiska metoden

Enligt Fridolfsson (2015) upptäcker inte alla barn sambandet mellan bokstäver och ljud, vilket hon menar leder till att elever som gått i skolan i flera år fortfarande kan ha problem med att läsa vissa ord då de inte tidigare har stött på dem. Även Liberg (2006) framskriver i sin bok som sammanfattar hennes tidigare studier om läsinlärningen, att whole language metoden introducerar ljudning sent i arbetsprocessen vilket kan leda till att eleverna lär sig det grammatiska läsandet sent.

Robinson utförde 2018 en effektstudie som utgick från att undersöka tre klassers användande av syntetiska och analytiska metoder. I studien framkom det (2018) att helordsmetoden resulterade i olika problem som blev särskilt tydliga gällande de elever med annat modersmål (2018). De elever som arbetat med helordsmetoden visade tydliga svårigheter i att urskilja språkliga skillnader samt att fördjupa sig i de texter som användes. De språkliga bristerna fick negativa effekter för bokstavs-inlärningen hos de elever med annat modersmål, eftersom förståelsen inte fanns för texterna som behandlades.

2.2 Forskning om syntetisk metod

Nedan presenteras forskning och studier om den syntetiska metoden och de undervisningsmodeller som tillämpar metoden. De modeller som hanterar delar (bokstäver) upp till helheten (ord) benämns som *syntetiska metoder (bottom-up-perspektiv)*.

2.2.1 Ljudningsmetoden

Ljudningsmetoden är en undervisningsmodell som tillämpar den syntetiska metoden och utgår då från att arbeta från de mindre delarna upp till helheten. Modellen har varit den mest framträdande undervisningsmodell som framkommit i studierna och i forskningen om den syntetiska metoden. Metoden utgår från en systematisk undervisning som fokuserar på att betona sambandet mellan symboler (bokstäver) och ljud samt automatiseringen av detta. Det kan då exempelvis handla om att arbeta med specifika bokstäver och dess ljud, för att därefter i takt med att bokstäverna lärs, börja arbeta med ord som innehåller de igenkända bokstäverna. Behaviorismen ligger som grund för metoden, där fokus är på att läraren ska planera och genomföra en undervisning som utgår från det mekaniska inlärandet av ljudning för att därefter övergå till förståelse av olika texter (Robinson, 2018).

Meeks och Kemp (2018) genomförde en kvantitativ enkätundersökning där de undersökte om nyexaminerade lärare i Australien upplevde sig vara berättigade till att lära ut inom den tidiga läs-och skrivutvecklingen samt vilka kunskaper de besitter inom området. I studien betonades ljudningsmetoden som särskilt viktig för att eleverna tidigt ska utveckla den fonologiska medvetenheten (2017). McKinnon (2017) fortsatte i sin analys av de tidiga årens literacy tankesättet med att uppvisa ny forskning som hänvisade till att tidigt fokusera på arbetet med ljudningsmetoden. Liberg (2006) presenterade emellertid att ljudningsmetoden inte är anpassad till elevernas olika förutsättningar utan förväntar sig att kunskap inhämtas och utvecklas likvärdigt.

Fridolfsson (2015) förklarar att ljudningsmetoden är en metod som har sin utgångspunkt i ordets delar, där den internationella benämningen för begreppet är *phonics*. Hon skriver vidare att denna metod bearbetar en bokstav och ett ljud i taget för att sedan gå vidare till nästa bokstav och ljud. Denna syntetiska läsinlärningsmetod finns i majoriteten av läseböckerna i svenskämnet. Liberg (2006) benämner också metoden *phonics* som den traditionella undervisningsmetoden. Westlund (2017) menar att denna metods syfte är att eleverna skapar sig en säkerhet när det gäller avkodning. Enligt Fridolfsson

(2015) börjar ord inte konstrueras innan eleven har lärt sig två till tre ljud grundligt. Det är då eleven börjar lägga ihop ljuden för att kunna konstruera olika ord.

2011 genomförde Alatalo en studie genom intervjuer och enkäter, vars syfte var att beskriva och analysera lärares möjligheter och svårigheter inom läs- och skrivundervisning. Det framkom i Alatalos studie att de deltagande lärarna strävade efter att samtliga elever skulle främst förstå avkodningens principer. Alatalo menar här att detta resulterade i en undervisning som grundade sig i en avkodningsinriktad läsinlärning, med målet att automatisera elevernas avkodning för att således kunna läsa med flyt och förståelse (2011).

2.2.2 Bornholmsmodellen

Bornholmsmodellen är ytterligare en undervisningsmodell som tillämpar den syntetiska metoden. Alatalo framhåller i sin bok om läsinlärningen (2019) att Bornholmsmodellen är ett redskap för pedagoger som bidrar till att kartlägga elevernas fonologiska medvetenhet samt att det är ett material som utvecklar elevernas språk. Hon menar att detta material kan användas konsekvent i undervisningen. Fridolfsson (2015) framhäver att flera studier visar att en systematisk träning av den språkliga medvetenheten påverkar läsinlärningen. Materialet utgår ifrån olika språklekar som ska användas systematiskt för att successivt avancera (Fridolfsson, 2019) Genom lekarna ska eleverna träna den fonologiska medvetenheten. "Utgångspunkten för modellen är att en god läsutveckling främjas av språklig medvetenhet, särskilt fonologisk och fonemisk, men också av kunskap om bokstäver och ett gott ordförråd." (Fridolfsson, 2019, s. 50)

2.2.3 Möjligheter och svårigheter med den syntetiska metoden

Forskare och studier har visat att det finns både möjligheter och svårigheter med den syntetiska metoden. Kritiker till metoden menar på att ljudningsmetoden som utgår från bottom-up-perspektivet, överbetonar avkodningen och riskerar att underminera andra förmågor (Huang, 2014). Fortsatt betonar de även att literacybegreppet utvecklats utifrån tanken att

kunskap byggs upp i sociala kontexter och sammanhang, inte isolerat och individuellt som behaviorismen förespråkar. Barnet är inte ett tomt kärl som ska fyllas, utan är en deltagare i sociala interaktioner och relationer (Huang, 2014).

Fridolfsson (2015) lyfter även fram att det finns en del kritik mot den syntetiska metoden eftersom den är alltför teknisk, vilket kan resultera i att eleverna inte ser syftet med läsningen och därför tappar motivation för framtida läsning och träning. Ytterligare en kritik som diskuteras av Liberg (2006) är att denna metod inte är anpassad efter alla elevers olika förutsättningar utan att metoden förväntar sig att alla elever tar in kunskap och utvecklas i samma hastighet.

Däremot påpekar även Fridolfsson (2015) att vissa elever behöver mer struktur i sin undervisning, vilket innebär mer fokus på den syntetiska metoden och således undervisningsmodeller som tillämpar metoden. Eftersom de syntetiska metoderna fokuserar på mindre delar för att därefter byggas ut, upplever hon att det blir lättare för de elever med svårigheter att följa med när man arbetar strategiskt steg för steg och avancerar successivt. Även Damber (2010) belyser att ljudningsmetoden är att föredra när det handlar om att hjälpa de elever med lässvårigheter.

I studien gjord av Earle m.fl (2016) undersöktes lärares kunskaper kring bokstavsinläringen samt problematiserade olika modeller som tillämpar den syntetiska metoden. De diskuterar att lärare inte nödvändigtvis besitter de kunskaper som krävs för att ge eleverna de verktyg som behövs för att utveckla den fonologiska medvetenheten (2016). Undervisningens upplägg samt diagnostisering av svårigheter brister, resulterar i att eleverna inte får de bästa förutsättningarna. Gällande de undervisningsmodeller som används för att bearbeta bokstäverna, lyfts *En-Bokstav-i-Veckan* fram som särskilt problematisk. Upplägget kritiserar för att det inte ses som tillräckligt för de elever med svårigheter, samt utmanar inte de elever som redan kan

bokstäverna. Studien visar att många lärare som brister i sina kunskaper gällande bokstavsinnlärningen använder arbetssättet som stöd, vilket resulterar i en negativ inverkan på elevernas läsinlärning. I McKinnons (2017) analys problematiseras även arbetssättet. Där presenteras det att undervisningen bör fokusera på repetition, exempelvis en bokstav om dagen med kontinuerlig repetition under terminen.

2.3 Forskning om en kombination av analytiska och syntetiska metoder

Nedan presenteras forskning och studier som behandlar en kombination av de två metoderna.

Det har under många år varit en stor diskussion huruvida undervisningen bör fokusera på ett bottom-up eller top-down-perspektiv, där frågor även lyfts ifall en kombination är att föredra. En studie som kan lyftas med liknande syfte till det som undersöks är Huangs studie från 2014. Huang ville undersöka genom enkäter olika lärares syn på whole language metoden, samt hur de valde att arbeta med läsinlärningen i skolan. Hon konstaterade i sin studie gällande diskussionen där helordsmetoden ställs mot ljudningsmetoden, att de intervjuade lärarna inte föredrog den ena metoden före den andra eller vice versa (2014). Bokstavsinnlärningen formades med andra ord av olika metoder och undervisningsmodeller som kombinerades istället för att något exkluderades.

Fälth m.fl. (2011) genomförde också en studie med ett syfte som liknade den aktuella studiens, där tre interventioner gällande läs-och skrivmetoder analyserades. De metoder som analyserades var en analytisk, en syntetisk samt en kombination av de båda. Tre elevgrupper med ett genomsnitt på 25 elever samt med olika kunskaper och svårigheter inom läs-och skriv, användes för att jämföra de tre metodernas effektivitet. Det blev tydligt i studien att de elever som undervisats med en kombination av helordsmetoden samt ljudningsmetoden utvecklats mest i sin läsutveckling. Studien stärkte det tidigare studier visat, att både den fonologiska medvetenheten samt den

lexikala semantiken är avgörande för den initiala läsutvecklingen. Det är viktigt att eleverna tidigt får undersöka ord och frasers betydelse för att utveckla en förståelse för språkets uppbyggnad.

Fridolfsson (2015) skriver i sin bok om läsinläringen som sammanfattar hennes egna studier, att alla elever är olika och har därmed olika förutsättningar. Det betyder att pedagogen inte bör välja endast en metod och därefter hålla sig strikt till den. Det centrala är att pedagogen utgår från vilka förutsättningar eleven har och vilken metod som passar hen bäst. Detta utelämnar inte något av metoderna, utan det framhålls istället att det kan vara till fördel att kombinera de två olika tankesätten och i vissa fall fokusera mer på ett för att erbjuda mer stöd till den enskilde individen ifall det behövs.

Ytterligare en studie som kan lyftas fram som relevant för studien, är Tjernbergs studie från 2013. Syftet med studien var att analysera olika framgångsfaktorer i läs- och skrivinläringen genom att observera olika lärare. Tjernberg (2013) lyfter fram i sin avhandling olika forskares tankesätt gällande analytiska och syntetiska metoder. En forskare hon lyfter fram i frågan om val av den ena eller andra metoden är Adams (1990), som ställer sig frågande till att behöva välja en sida. Adams konstaterar i sin forskning att det inte finns en särskild metod som är att föredra, utan att det handlar om att: "...avkodningen görs utifrån en systematisk metodik i kombination med sammanhållen läsning i meningsfulla sammanhang och undervisning i förståelsestrategier." (Tjernberg, 2013, s. 39). Fortsatt menar han att ingen av metoderna garanterar att samtliga elever blir goda läsare, utan det krävs att pedagogen behöver ha tydliga kunskaper inom området för att kunna göra didaktiska val som stärker elevernas lärande. Tjernberg (2013) fortsätter därefter med att presentera avhandlingens resultat. I undersökningen framkom det att de observerade lärarna använde flera olika metoder och arbetssätt för att då kunna möta de olika elevernas behov. Lärarna som deltog i studien var samstämmiga gällande metoderna, och poängterar att kunskapen är vad som avgör effektiviteten. Utöver det, handlade det om att :

...anpassa metoder och arbetssätt både till den elevgrupp man undervisar, de förhållanden som råder här och nu, men även till sig själva som lärare ("mitt ' eget' sätt"). De anser att man måste vara medveten om att arbetsformer och arbetssätt i första hand är redskap som man använder för att göra undervisningen så bra som möjligt. (Tjernberg, 2013, s. 235-236).

Avslutningsvis betonar de behovet av att både arbeta med den alfabetiska principen och aktiviteter som främjar läsförståelsen parallellt (Tjernberg, 2013). Utifrån studiens resultat blir det intressant att jämföra Tjernbergs studie med vårt resultat.

2.3.1 Möjligheter och svårigheter med en kombination av metoderna

Utifrån de studier och den forskning som lyfts fram i arbetet, framträder tydliga möjligheter respektive svårigheter när de båda metoderna kombineras. För att återkomma till Robinsons studie som undersökte och analyserade syntetiska och analytiska metoder i praktiken, så framkom det i studien att kombinationen av de båda tankesätten inte nödvändigtvis är möjligt, eftersom de underliggande skillnaderna i strategier och principer för varje arbetssätt resulterar i att en metod kommer att dominera undervisningen ändå (Robinson, 2018).

Sammantaget visar den forskning som vi redovisat att en kombination av metoderna är att föredra, för att kunna ge eleverna större möjlighet till att bli goda läsare. Däremot krävs det att pedagogerna besitter de kunskaper som krävs för att kunna avgöra hur arbetet ska genomföras för att stärka samtliga elever. Genom att göra didaktiska val som inte begränsar undervisningen till en metod, utan ser till vad elevernas behov, så finns det en större möjlighet för att utbilda goda läsare.

2.4 Intressanta aspekter av forskningen

Här presenteras och sammanfattas de mest intressanta aspekterna som framkommit i både forskning och litteratur.

Arbetet lyfter fram vetenskapliga artiklar samt studier som behandlar bokstavsinnlärningen. Under läsningen av dessa har olika typer av undersökningsmetoder använts varav de mest frekventa är enkäter, intervjuer, observationer, litteraturanalyser och effektstudier. Det innebär att vissa artiklar mäter effekten av ett arbete medan vissa undersöker deltagarnas professionella åsikter. Den mest framträdande oenigheten inom forskningsområdet gäller metodvalen och vad som bör prioriteras och fokuseras i undervisningen.

Flera av forskarna är eniga gällande den fonologiska medvetenhetens betydelse för den initiala bokstavsinnlärningen. Clayton m.fl. (2020) tar i sin studie som behandlade den fonologiska medvetenheten, upp vikten av elevernas fonologiska medvetenhet. Även Kaye och Lose (2018) fastställer den fonologiska medvetenhetens avgörande betydelse i sin observationsstudie som undersökte elevers inläring av bokstäver och utvecklande av literacy. Fälth m.fl. (2011) betonar likaså den fonologiska medvetenheten samt att träning i utvecklandet stärker och hjälper de elever med svårigheter inom avkodning och generella lässvårigheter. Fortsatt finns det flera faktorer som de flesta forskarna är eniga om vilket då innefattar att den fonologiska medvetenheten samt avkodningen spelar en central roll för att utveckla eleverna till goda läsare.

En central faktor som nämns är pedagogens kunskaper om bokstavsinnlärningen och hur den förmedlas av läraren. För att lyckas med detta behöver undervisningen vara varierande för eleverna. Om inte pedagogen besitter tillräckliga kunskaper gällande hur undervisningen kan bedrivas gällande bokstavsinnlärningen, så faller konceptet.

Vi kan konstatera utifrån den redovisade forskningen att de största oenigheterna rör val av metod samt vilka undervisningsmodeller som ska användas för att arbeta med den valda metoden. Forskningen formar två olika läger som prioriterar ljudningsmetoden respektive helordsmetoden. I kursplanen står det i kunskapskraven för slutet av årskurs 1 att: "Eleven kan läsa meningar i enkla, bekanta och elevnära texter genom att använda *ljudningsstrategi* och *helordsläsning* på ett delvis fungerande sätt." (Skolverket, 2019, s. 263). Som det framgår av den tidigare forskningen har metoderna prioriterats olika av

forskare vilket kan resultera i att lärarnas undervisning differentieras beroende på vilken forsknings som legat till grund för deras resonemang. Däremot framkommer det i flera studier att de intervjuade lärarna inte föredrar en metod för den andra, utan istället väljer att anpassa valet av metod utifrån elevernas behov.

Vidare visar vår genomgång att två metoder är särskilt framträdande i den tidiga bokstavsinnlärningen: Ljudningsmetoden respektive helordsmetoden. Undervisningsmetoderna utgår från två olika synsätt; ljudningsmetoden utgår från ett bottom-up-perspektiv och helordsmetoden från ett top-down-perspektiv. Metoderna har olika teoretiska utgångspunkter vilket gör att de tillämpas genom olika modeller av vilka vi valt att beskriva som undervisningsmodeller. Där omnämns Bornholmsmodellen samt LT-modellen utöver ljudningsmetoden samt helordsmetoden. Likt ljudningsmetoden går bornholmsmodellen under de syntetiska metoderna, medan LTG-modellen går under de analytiska metoderna. Utifrån den tidigare forskningen framgår det att undervisningsmetoderna inom de analytiska samt syntetiska metoderna har flera likheter med varandra eftersom metoderna delar fokusområde samt utgångspunkt i vad som bör prioriteras i undervisningen; ljudning respektive ordbilder. Det bör betonas att ljudningen samt ordbilderna har en avgörande del inom respektive arbetssätt, men prioriteras inte lika mycket.

Kritik mot helordsmetoden lyfts fram av Fridolfsson (2015), då studier visat att elever vars undervisning fokuserat på just denna metod, resulterat i att samtliga elever inte utvecklat en fonologisk medvetenhet. Huang (2014) konstaterade däremot i sin studie att de deltagande lärarna inte föredrog den ena metoden framför den andra, samt att bokstavsinnlärningen formades av olika undervisningsmodeller som kombinerades. Fälth m.fl. (2011) klargjorde i sin praktiska studie att elever som undervisats med en kombination av de båda utvecklats mest. Robinson argumenterade (2018) för att kombination av de båda tankesätten likväl resulterade i att en av metoderna dominerade undervisningen och gjorde den obalanserad.

Några av de refererade forskarna menar att det inte går att hålla en undervisning som kombinerar båda metoderna, utan att det är oundvikligt att den ena blir mer central. Andra forskare hävdar å sin sida att den analytiska respektive syntetiska metoden borde utgöra grunden för bokstavsinnlärningen.

Även om det fastställs i kursplanen att helordsmetoden samt ljudningsmetoden ska ligga till grund för bokstavsinnlärningen, så kan lärarna resonera olika i vad som bör prioriteras i undervisningen. Det blir därför viktigt att förstå vad som ligger bakom lärares val av metod och hur det motiveras. Utifrån detta blir det intressant att undersöka hur lärarna i denna undersökning motiverar sina metodval, då studierna som nämndes ovan utfördes under liknande premisser och med ett liknande syfte samt fick fram ovanstående resultat.

3. Teoretisk förankring

Nedan presenteras de teoretiska synsätt och begrepp som legat till grund för arbetet och de metoder som varit av intresse till studien.

De teorier som ligger till grund för de olika sätten att se på bokstavsinnlärningen grundar sig i olika teoretiska utgångspunkter: *behaviorism* och *psykologisk*. Teorierna valdes för att kunna ge en mer överskådlig förståelse för de synsätt som kan ligga till grund för lärarnas resonemang gällande elevernas befastande av läsningen. De begrepp och mindre teorier som blir centrala för studien är den *autonoma* och *ideologiska* synen på literacy som ligger till grund för den syntetiska respektive analytiska metoden. Teorierna bakom metoderna har utvecklats utifrån centrala studier som Heath (1983), Scribner & Cole (1981) och Street (1984).

3.1 Behavioristiskt synsätt på läsning

Nedan presenteras det övergripande synsätt som ligger till grund för den syntetiska metodens bemötande av läsandet.

Behaviorismen har kommit att påverka läsinlärningen starkt i dess sätt att se på hur läsfärdigheter byggs upp (Liberg m.fl., 2020). Fokus ligger på elevernas

beteende och man menar att färdigheter och kunskaper lärs genom imitation och social förstärkning. Liberg m.fl. (2020) skriver att det behavioristiska synsättet framskriver att människan styrs av stimuli från omvärlden där man reagerar och lär sig.

För att lyfta fokus till läsinlärningen skriver Bråten (2008) att behaviorismen främst inriktar sig på att “observera beteenden och analysera delfärdigheter som kunde läras ut med hjälp av olika belöningssystem” (Bråten, 2008, s. 29). Fokus låg på att lära eleverna de mindre delarna för att därefter arbeta sig uppåt. Bokstäverna och deras tillhörande ljud automatiserades för att därefter användas till att skapa en förståelse för textens innehåll (Bråten, 2008). Utifrån detta blir det tydligt att det behavioristiska synsättet ligger till grund för den syntetiska metoden och dess metoder. Synsättet blir därför av vikt för vår studie i den mån att vi ska kunna undersöka vilka synsätt som ligger till grund för lärarnas resonemang.

3.1.1 Autonom syn på literacy

“En autonom syn på literacy innebär att man betraktar literacy som en uppsättning förmågor, som en individuell kognitiv förmåga, som kan läras in oberoende av kontext.” (Erixon & Löfgren, 2018, s. 11)

Ovan citat användes för att ge en kort och tydligt beskrivning för det autonoma begreppet. Damber (2010) presenterar i sin avhandling den autonoma synen på literacy som har kommit att påverka mångas syn på litteracitet och läsinlärning. Hon beskriver synsättet liknande till det syntetiska, där utgångspunkten är delar som adderas och att literacy i sig är autonomt. Damber och Lundgren (2015) förklarar att en autonom syn på läsundervisning beskriver att avkodningen ses vara tillräcklig för att utveckla en läskompetens. Synsättet beskrivs således riskera få en mer färdighetsfokuserad undervisning där innehållet inte är i lika stort fokus för lärandet (Damber & Lundgren, 2015). Det handlar med andra ord inte om att förmågorna utvecklas i sociala kontexter, utan överförs i den direkta kontakten mellan text och läsare för att därefter kunna användas i

sociala kontexter. Läsningen i sig ses därmed som en autonom förmåga (Fast, 2019).

3.2 Psykologingvistiskt synsätt på läsning

Nedan presenteras det övergripande synsätt som ligger till grund för den analytiska metodens bemötande av läsandet.

Till skillnad från behaviorismens sätt att se på läsningen som en process som fokuserar på automatisering och avkodning, betonar psykologingvistikerna att läsning är en meningsskapande process där eleverna drivs framåt genom att söka efter mening i olika texter. Processen påbörjas först när tillfälle ges och kräver att läsningen görs till en meningsfull aktivitet i elevernas vardag (Bråten, 2008). En god läsförmåga utvecklas i en miljö som värdesätter läsning och inte enbart ser det som en aktivitet som ska främja automatiserande, utan främst förståelse (Bråten, 2008). Bråten (2008) skriver att Kenneth Goodman kan ses som en centralgestalt inom psykologingvistik och förklarar att Goodman inte såg läsningen som en process där man först ska avkoda och därefter skaffa sig en förståelse för innehållet. Istället menade Goodman på att "...förståelsen är involverad på precis alla nivåer i läsprocessen." (Bråten, 2008, s. 29)

Goodman förklarar enligt Bråten läsning som en typ av gissningslek där eleverna får möjlighet till att pröva olika hypoteser som grundar sig på deras tidigare kunskaper. "För att förstå använder läsaren sin kunskap om innehållet (semantik) och meningsbyggnad (syntax) som stöd för att gissa på ord och formuleringar." (Bråten, 2008, s. 29). Däremot är det av vikt att eleverna har en tidigare kunskap om innehållet, så att de ska kunna använda sig av kunskapen för att generera nya kunskaper. Bråten förklarar det som att eleverna behöver ha krokar de känner igen för att kunna hänga upp sina gissningar på. Elevernas förkunskaper var därför av stor vikt för psykologingvistikerna.

"Läsningen blir till meningssökande först när texten anknyter till något som barnen känner till. I den första läsundervisningen är det väldigt viktigt att se till

att läsning framstår som en meningsfull syssla, och inte som ett intetsägande tragglande av delfärdigheter.” (Bråten, 2008, s. 30)

Det blir tydligt utifrån teorins synsätt på läsningen att likheter kan dras till den analytiska metoden. Helheten bearbetas för att främst utveckla en förståelse, för att därefter gå ner på delarna för att förstå uppbyggnaden. Utifrån detta kan vi därför använda synsättet för att se över lärarnas val av metod och resonemang av dessa.

3.2.1 Ideologisk syn på literacy

“Parallellt existerar också ett vidgat perspektiv på litteracitet, ett ideologiskt synsätt på litteracitet, där själva förståelsen sätts i centrum och litteracitetens ömsesidiga beroende av sociala och kulturella praktiker tas hänsyn till när barnen socialiseras till deltagare i den sociala skriftspråkspraktiken.” (Damber & Lundgren, 2015, s. 22)

Den andra synen på literacy som vi tänker presentera är den ideologiska, vilket citatet ovan ger en kort förklaring av. Street (2006) framskriver att det ideologiska synsättet på literacy utvecklas i en social kontext och inte i en mekanisk inläring. Förståelsen är i centrum för synsättet. Med Street som utgångspunkt beskriver Damber (2019) att inom det ideologiska synsättet är begreppet literacy så mycket mer än bara att avkoda och skriva. Hon förklarar att i denna del är fokus på att individen skapar sig en förståelse för innehållet genom att integrera med andra människor i sociala sammanhang för att sedan kunna använda kunskapen till något meningsfullt. Lärandet är med andra ord dynamiskt kontra det autonoma synsättets statiska sätt att generera ett lärande (Damber, 2010).

4. Metod och material

I detta avsnitt presenteras de metoder som varit verksamma för att samla in data samt för att analysera den data som samlats in.

4.1 Metod för datainsamling

Nedan följer beskrivningen av metoden för datainsamling samt presentation av urvalet av deltagare.

4.1.1 Semistrukturerade intervjuer

En kvalitativ undersökningsmetod i form av intervjuer valdes som verktyg för att möjliggöra denna undersökning. Bryman (2018) beskriver den kvalitativa intervjun som flexibel och anpassningsbar, vilket möjliggör djupgående diskussioner och svar hos informanterna. Valet av metod måste anpassas utifrån vad som ska undersökas, vilket innebar att valet föll på en semistrukturerad intervju.

Bryman (2018) dikterar att kvalitativa intervjuer, i detta fall semistrukturerade, lägger fokus på informanternas ståndpunkter samt möjliggör nya frågor och utsvävningar av de intervjuade som kan visa på vad de upplever är relevant och viktigt. Utifrån denna studies syfte, blir därför detta ett viktigt instrument i att undersöka lärares resonemang. Semistrukturerade intervjuer möjliggör förtydliganden, där intervjuaren kan ställa fler djupgående frågor om informanten är otydlig eller öppnar upp för mer (Denscombe, 2018). För att få utförliga svar, behövs det att vi ska kunna utveckla eller ändra de frågor som ställs beroende på deltagarnas svar.

Lärarna fick först svara på frågor gällande deras erfarenheter för att därefter gå över till frågor gällande deras undervisning och profession samt göra förtydliganden om så krävdes. Pedagogerna fick därför en stor frihet till att utveckla sina svar. Genom den semistrukturerade intervjumodellen kan pedagogerna svara utförligt på varje fråga varav förtydligande frågor kan ställas för att utveckla tankegångar och svar. De förutbestämde frågorna var identiska i varje intervju samtidigt som oförutbestämde tillkom utifrån de svar som informanterna gav. Ljudinspelningen blev därför ett viktigt moment för att kunna återge och transkribera svaren precist.

4.1.2 Urval

Bokstavsinläringen är central i förskoleklassen samt årskurs 1, vilket gjorde att vi behövde göra ett urval som passade vår undersökning. Vi valde därför ut fem stycken lärare i både förskoleklass och årskurs 1. Ytterligare en aspekt som togs i beaktning vid urvalet, var att lärarna behövde ha minst 10 års erfarenhet inom yrket. Detta för att vi ansåg att de behövde ha några års erfarenhet för att ha hunnit bilda sig en uppfattning om varför de arbetar på det sätt de gör.

Vårt urval baserades på ett bekvämlighetsurval. Vi valde därför lärare i vår närhet som fanns tillgängliga och som vi ansåg kunde bidra till undersökningen. Bryman förklarar att ett bekvämlighetsurval ofta resulterar i en hög svarsfrekvens, men att resultatet i sig inte kan generaliseras på samma sätt som andra urval (2018).

4.1.3 Etiska överväganden

De etiska problem som kan uppkomma med den valda metoden är att materialet som insamlas inte återges korrekt och således inte reflekterar lärarnas resonemang utan våra tolkningar av det. Vi valde därför att använda oss av ljudinspelningar för att kunna transkribera allt som sägs. Deltagarna i undersökningen fick ge muntligt samtycke till att bli inspelade, vilket även spelades in. För att lärarna inte ska känna sig utpekade, kommer deras svar att vara anonyma genom användandet av pseudonymer.

4.1.4 Beskrivning av genomförande

Ett informationsbrev skickades med förslag på datum för intervju samt information om studien. När lärarna bokade in ett möte, bifogades intervjufrågorna för mer kvalitativa och genomtänkta svar.

För varje informant avsattes 25 min för intervju. Endast ett möte skedde via telefon utan kamera, då på grund av tekniska problem. Vi började med att informera deltagarna om vad som gällde, studiens syfte samt att de fick lov att avbryta intervjun när som helst under tiden, utan att behöva ge en anledning till varför. Ljudinspelningen genomfördes via en inspelningsapp på telefonen och

intervjun delades upp i olika delar med pauser för att inte göra ljudfilerna för stora. Även detta klargjordes för deltagarna.

Under genomförandet ansvarade vi för två olika roller, där en agerade samtalsledare och den andre sekreterare. Samtalsledaren ansvarade för att ställa frågorna och att ställa ytterligare frågor för att förtydliga om så krävdes. Sekreteraren ansvarade för tidtagning och för att göra ytterligare förtydliganden, men även för att anteckna informanternas tankar. Anledningen till varför anteckningar fördes var på grund av att få fram lärarnas tankar om ljudinspelningen skulle bli felaktig, men även för att göra det överskådligt och sammanfattande för oss när vi skulle bearbeta materialet. Under samtliga intervjutillfällen valde vi att inta samma bestämda roller. Nedan presenteras deltagarna i studierna samt deras tid inom yrket och årskurs de för närvarande undervisar i.

Tabell 1: I tabellen presenteras deltagarna i intervjun, vilken årskurs de för närvarande undervisar i, samt hur lång tid intervjun varade.

Pedagoger	Erfarenhet	Årskurs	Intervjuns längd
Lärare 1 (L1)	14 år	1	17 min 20 sek
Lärare 2 (L2)	25 år	F	11 min 30 sek
Lärare 3 (L3)	30 år	1	28 min 16 sek
Lärare 4 (L4)	11 år	1	17 min 48 sek
Lärare 5 (L5)	40 år	F	18 min 43 sek

Efter att ha genomfört samtliga intervjuer har vi lyssnat på inspelningarna och transkriberat den insamlade datan. En bastranskription genomfördes där hela samtalet presenterades, för att kunna återge lärarnas resonemang i sin helhet. Däremot benämns inte reaktioner, pauser eller intonationer då de i detta fall inte anses ge något gällande resonemanget (Norrby, 2014)

För att effektivisera arbetet har vi valt att dela upp transkriberingen av datan sinsemellan. För att verifiera att transkriberingen blivit rätt, har vi även valt att lyssna igenom ljudinspelningarna flera gånger för att upptäcka ifall något inte kommit med i transkriberingen.

4.2 Metod för analys

Nedan följer beskrivningen av den metod som valts för att analysera det insamlade materialet.

4.2.1 Tematisk innehållsanalys

För att analysera den data som samlats in vid intervjuerna, har vi valt att använda oss av en innehållsanalys. Denscombe (2018) skriver att en innehållsanalys används för att undersöka olika texters prioriteringar, värderingar, idéer och synpunkter, något som i vårt syfte av att undersöka resonemang och metoder är av stort intresse och behov.

Det transkriberade utgör grunden för analysen och nästa del är att läsa materialet grundligt flera gånger innan själva analysen påbörjas. Genom att läsa det insamlade materialet grundligt, får vi en tydlig överblick över innehållet. På så vis blir det en mer effektiv process för att kunna urskilja olika teman och kategorier.

När vi arbetade med den förberedda texten följde vi till viss del Denscombes (2018) presenterade modell för innehållsanalys, med fokus på en tematisk innehållsanalys. Först valde vi olika textavsnitt med relevans för undersökningen som vi därefter bröt ner i mindre enheter. Därefter började vi att skapa olika kategorier vi kunde urskilja i texten, varpå vi sorterade innehållet till passande teman. Två teman hittades, *undervisning* och *elevbehov*. För att göra det enkelt för oss att sammanställa, så använde vi oss av färgkodning i texterna för att markera ut de olika kategorierna. Denna färgkodning presenteras även i resultatet för att göra det lättöverskådligt för läsaren.

4.3 Metoddiskussion

Nedan presenteras en diskussionen gällande metod för vår empiriska studie.

Det fanns till en början flera olika tankar hur undersökningen kunde genomföras. Till en början diskuterades det huruvida enkäter skulle generera material som skulle vara tillfredsställande, eller om det skulle innebära alldeles för ytliga svar. Till sist valde vi att använda oss av semistrukturerade intervjuer för att kunna tillmötesgå vårt behov för att således styra och utveckla intervjuerna mer än en enkel enkät.

Vi valde som tidigare nämnt, att skicka ut samtliga grundfrågor till deltagarna. Anledningen till detta var att ge dem tid till att tänka igenom sina svar eftersom vi inte ämnade att förhöra dem. Vi var intresserade av deras sätt resonera, inte hur snabbt de kunde svara. Utifrån detta var det ett självklart val för oss att ge ut svaren innan intervjun för att göra informanterna mer bekväma och förberedd. Ytterligare en anledning var att det kunde innebära mindre tid till att transkribera då lärarna redan visste vad de skulle säga. Vilket i sin tur skulle effektivisera arbetet.

Intervjuerna tog olika lång tid att genomföra, vilket kan bero på olika anledningar. I takt med att intervjuerna genomfördes blev vi dels varma i kläderna, och vi blev även mer tydliga med vad vi var ute efter. Om vi ser tillbaka till intervjun som varade runt 11 minuter, kan vi se att den tidsmässigt skiljer sig markant från de resterande intervjuerna. Intervjun var bland de allra första, vilket innebar att vi inte riktigt hade hunnit bli bekväma i rollen som intervjuare. Detta var något som kom allt eftersom intervjuerna genomfördes, vilket resulterade i att fler djupgående frågor ställdes och således fick mer utvecklande svar. Det går därför att diskutera huruvida detta har påverkat vår undersökning negativt eftersom det kan lyftas fram att vi på så vis påverkat intervjuerna. Det finns en möjlighet att vi hade fått annorlunda svar ifall vi hade övat mer innan och blivit mer säkra i våra roller, men däremot bör det betonas att vi oavsett fick ihop tillräckligt med material till att kunna dra slutsatser.

Gällande den metod vi valde för att analysera innehållet, fanns det även där många frågetecken kring hur vi skulle angripa det. Valet föll tillslut på en tematisk analys. Det som dock är värt att lyfta är att valet av en tematisk analys, kan i vårt fall ha resulterat i att vi har missat saker när vi letat efter kategorier. Vi fokuserade väldigt mycket på att se skillnader och likheter mellan de intervjuade, och kan således ha stirrat oss blinda på tydliga kategorier och missat kategorier som inte tagit lika stor del i deltagarnas svar. Däremot har vi fått fram många olika kategorier och två övergripande teman som har kunnat ge svar på våra frågeställningar.

5. Resultat

I detta avsnitt presenteras resultatet av det insamlade materialet. För att göra det överskådligt och tydligt, presenteras lärarnas tankar samt svar under tillhörande teman och kategorier nedan.

5.1 Teman och kategorier

Nedan presenteras de teman och kategorier som kunde urskiljas i det insamlade materialet.

Efter att ha granskat det insamlade materialet kom vi fram till att det fanns återkommande kategorier i samtliga intervjuer. Dessa kategorier benämner vi i tabell 2 (se nedan). Genom att granska dessa kategorier kunde vi därefter urskilja två centrala teman. Dessa teman benämner vi som undervisning och elevbehov. Undervisningen står för hur lärarna väljer att strukturera och arbeta med den initiala bokstavsinläringen. Det andra temat som behandlar elevernas behov, presenterar lärarnas tankar utifrån elevernas behov i kombination till den initiala bokstavsinläringen. Dessa kategorier och teman ligger till grund för vår fortsatta analys och diskussion.

Tabell 2: Presentation av de olika teman och kategorier som hittades i materialet. Nedan presenteras även vilka lärare som diskuterade de olika huvudorden.

Datamaterial		Pedagoger				
Tema	Kategorier	L1	L2	L3	L4	L5
Undervisning	Ljudande	L1		L3	L4	L5
	Kombination	L1	L2	L3	L4	L5
	Struktur			L3	L4	
	Kunskap	L1		L3		
Elevbehov	Bilder	L1	L2		L4	L5
	Variation	L1	L2	L3	L4	
	Anpassning	L1	L2	L3	L4	L5
	Lustfyllt	L1	L2	L3		L5

5.2 Undervisning

Nedan presenteras det första temat som behandlar resonemang om undervisningen.

Utifrån våra forskningsfrågor samt de svar som framkom i intervjuerna, blev ett tema att utgå ifrån hur lärarna väljer att undervisa. Lärarna som deltog i studien förde tydliga resonemang om hur de arbetade, men betonade olika saker i undervisningen som extra viktiga.

5.2.1 Ljudande

Det framkom i intervjuerna att även om samtliga deltagare kombinerade metoderna, var det många som betonade ljudningen som särskilt viktig i den initiala bokstavsinnlärningen. Något som lärare 1 lyfter fram i sin intervju.

“De viktigaste är att låta barn koppla bokstäver till ljud, att de ska veta hur de låter. Sen ska de lära sig att sammanfoga dessa ljud till ord.” (L1)

Lärare 5 fortsätter tankesättet och lägger till ytterligare en aspekt, då hennes klass är mångkulturell.

“Det viktigaste är att arbeta med ljuden och bokstäverna på ett lustfyllt sätt. De måste kunna ljuden. Och nu har jag många barn med utländsk bakgrund, då får vi arbeta väldigt mycket med ljuden.” (L5)

Hon lyfte även fram Bornholmsmodellen som en grundpelare i undervisningen, vilket är en av undervisningsmodellerna som baseras på den syntetiska metoden. Däremot poängterade hon även att det behövs mer än bara den modellen i undervisningen.

“Och du vet det här med Bornholmsmodellen, det ligger alltid i bakhuvudet. Man kan ha bornholmsmodellen som grund och arbeta med den varje vecka, men man måste jobba med den i bakhuvudet då det finns så mycket annat som man också måste ta in.”

Lärare 3 betonade också ljudningen som väldigt viktig för den initiala bokstavsinläringen, men påvisade även att en kombination av de båda krävdes.

“Ljudningen är jätte, jätteviktig, att man lär sig bokstävernas ljud men sen har jag en kombination i min undervisning.” (L3)

Dock uppmärksammade lärare 4 problematiken med ljudningsmetoden då vissa barn inte hör ljuden. Där betonade hon att alla arbetsmetoder har för-och nackdelar.

“En del barn hör inte ljudet och då behöver man hitta andra vägar och bryta ner det på andra sätt. Det finns fördelar och nackdelar med alla arbetsmetoder.”
(L4)

Sammanfattningsvis är lärarna i studien överens om att ljudningen är central men att den ska kombineras med helordsmetoden. Det viktiga för eleverna är att de kan uttala bokstävernas ljud för att därefter kunna använda det i ett meningsfullt sammanhang. Däremot är det inte alla elever som lär sig bäst på detta sätt och då måste undervisningen erbjuda andra möjligheter. En slutsats man kan dra när det gäller användandet av de båda metoderna är att det krävs en tydlig struktur i undervisningen.

5.2.2 Kombination

Samtliga lärare uttryckte att de kombinerade både syntetiska och analytiska metoder i sin undervisning. Deras resonemang om hur de motiverar sitt val av metod var också likartat.

“Jag arbetar både med ljudningsmetoden och helordsmetoden i min undervisning när eleverna ska lära sig läsa. Vissa barn lär sig genom helord och de barn kan oftast läsa när de kommer till skolan. Sen finns det de barn som lär sig genom ljudning.” (L1)

“Jag tror på en rik blandning mellan pedagogiker, det vill säga olika inlärningssätt för att vissa barn behöver bryta ned texten och vissa behöver likt helordsmetoden känna igen ordbilder. Huvudfokus är att ha en rik variation där vi jobbar med ord och bild.” (L4)

“Jag kombinerar ljudning och helord. Ljudningen är jätteviktig, att man lär sig bokstävernas ljud men sen har jag en kombination i min undervisning. Gäller att prova sig fram men just struktur är jätteviktigt.” (L3)

Även lärare 2 valde att poängtera elevernas behov i valet av undervisningsmetod.

“Finns någon som inte kan ljuden eller bokstäverna, ja då är det det vi jobbar med. Jag tycker det är svårt att säga vilken jag tycker är viktigast för det är ju faktiskt individuellt.” (L2)

En av lärarna var väldigt bestämd i frågan om arbetet med metoderna.

“Man ska inte särskilja metoderna.” (L3)

Därefter förtydligar samma lärare genom att säga:

“Jag är noga med att följa upp vart jag har mina elever och därför kan jag inte välja det ena eller det andra för jag tycker dom går ihop så mycket. Vissa elever behöver träna på ord för att de endast ska kunna ta sig fram med sina kompisar och andra elever kan redan läsa och de utmanar jag genom att de kanske får skapa meningar utifrån de orden som vi tagit fram.” (L3)

Lärare 4 var mer specifik gällande sina syntetiska metoder och poängtrade även användandet av undervisningsmodellen LTG i sin undervisning.

“Jag använder mig av ljudningsmetoden, helordsmetoden och läsning på talets grund. Bryta ned det på olika sätt. Viktigt att föra samtal om det när eleverna får experimentera och forma egna ord.” (L4)

Utifrån lärarnas svar framkommer det en tydlig röd tråd. Valet av metod baserar lärarna på vilka förutsättningar och behov som eleven har. Alla elever är olika och skapar ett lärande på olika sätt och utifrån lärarnas svar behöver undervisningen kombinera båda metoderna för att lyckas hitta det sätt som passar varje elev.

5.2.3 Struktur

Två av lärarna valde även att betona undervisningens struktur som en viktig del i den initiala bokstavsinnlärningen. Lärare 3 resonerade gällande betydelsen att prova sig fram, men att ändå ha en tydlig struktur så att eleverna vet vad som förväntas av dem.

“Man måste ha en struktur på hur man lägger upp sin undervisning...” (L3)

“Gäller att prova sig fram men just struktur är jätteviktigt. De ska känna igen sig.” (L3)

Lärare 4 valde även att belysa nödvändigheten av en tydlig struktur för elever som har det svårare med den initiala bokstavsinnlärningen.

“Det är jätteviktigt att... ha en tydlig struktur för de elever som har det lite svårare.” (L4)

Det blir tydligt utifrån lärarnas svar att undervisningen behöver en tydlig struktur som läraren tror på och står bakom. För att lyckas få med alla elever, både starka och svaga elever krävs det en tydlig struktur i undervisningen. En anledning till varför strukturen är viktig är att eleverna ska kunna känna igen sig i de olika momenten. Detta för att eleverna ska kunna skapa ett lärande.

5.3.4 Kunskap

Pedagogens kunskaper gällande de olika metoderna lyfts även fram som centrala för att kunna arbeta med respektive metod. På frågan gällande om någon metod var att föredra för eleverna, svarade lärare 1 att det dels handlade om elevernas behov, men även på lärarnas kunskaper.

“Gäller att vara påläst och tänka brett. Är så olika från elev till elev, därför viktigt att kunna testa olika saker ett tag. Viktigt att man vågar ge det tid. Ge inte upp.” (L1)

Lärare 3 fortsatte denna tankebanan gällande behovet av kunskaper, men påvisade även behovet av att uppdatera sitt sätt att undervisa då tiderna förändras.

“Superviktigt att ha mycket kunskap så man har något att välja mellan och ta till om man märker att något inte fungerar. De flesta lär sig via ljudning. Idag arbetar vi med ord på ett annat sätt än när jag gick ut från lärarhögskolan.” (L3)

För att lyckas göra bokstavsinläringen lustfylld förklarar lärare 3 att hon arbetar med en bokstav i veckan och att alla bokstäver introduceras genom en gemensam upplevelse av bokstaven. Denna upplevelse ska bidra till att eleverna blir intresserade och vill lära sig mer.

“Presenterar en bokstav i veckan med en gemensam upplevelse med hjälp av sagor...Eleverna ska ha något att hänga upp bokstaven på.” (L3)

Lärarna förklarar att den kunskap som läraren besitter är central för att kunna värdera och testa olika saker i undervisningen. Genom att vara påläst skapas möjligheter att kunna ändra om i undervisningen när det behövs. Det kan exempelvis vara att en metod inte passar en elev och då kan läraren direkt tänka om och planera en ny aktivitet. Alla elever har olika behov och genom att läraren besitter en bred kunskap kan hen anpassa undervisningen efter eleven.

5.3 Elevbehov

Nedan presenteras det andra temat som behandlar resonemang om elevbehov.

Utifrån lärarnas svar i intervjuerna har vi valt att dela upp detta avsnitt i de olika kategorierna. Dessa kategorier är: bilder, variation, anpassning och lustfyllt.

5.3.1 Bilder

Bildstöd i den initiala undersökningen har presenterats som en viktig del för elevernas lärande. Många av de intervjuade lärarna har anfört att undervisningen kräver bildstöd, dels för att lättare memorera hela ord, men även för att göra det enklare att befästa bokstäver till något konkret.

Lärare 1 förklarar i sin intervju att bildstöd är något hon använder i sin undervisning eftersom det hjälper samtliga elever att utvecklas.

“Jag använder mig av bildstöd för jag ser att de blir hjälpta av det.” (L1)

Fortsatt beskriver lärare 4 behovet av bilder för de som har svårare för att lära sig nya ord.

“Det är jätteviktigt att arbeta med bilder och att ha en tydlig struktur för de elever som har det lite svårare.” (4)

Ett resonemang som lärare 2 också lyfter fram i sin intervju:

“Många behöver mycket bildstöd och då får man köra det därigenom, även inom läsningen.” (L2)

Även lärare 3 arbetar mycket med bilder, särskilt vid undervisning som hanterar helordsmetoden. Men hon lyfter även fram en problematik gällande användandet av helordsmetoden.

“Vi arbetar mycket med att förknippa ord med bild. Arbetar med texter som vi sedan arbetar ner till meningar och ord. Jag har flera ord i klassrummet och varje gång vi talar om nåt nytt så har vi en bild på tavlan för att förklara vad ordet betyder. Jag tycker att helordsmetoden har en begränsning då man tillslut måste kunna ljuda ändå.” (L3)

När det gäller arbetet med bilder förklarar lärarna att det är viktigt för att eleverna ska känna igen strukturen för undervisningen. De menar även att bilder fungerar som ett stöd för elever med svårigheter. Genom arbetet med bilder skapas en tydlighet och variation i undervisningen.

5.3.2 Variation

Lärarna som deltog i studien var överens om att en varierad undervisning är en förutsättning för att lyckas nå alla elever.

“Det handlar om att hitta ingången till den specifika eleven om hur den lär och det gör man genom att använda variation i sin inläring.” (L4)

Lärare 3 förklarade att en varierad undervisning behövs för att lyckas skapa en motivation hos eleven samt för att lyckas behålla denna motivation över tid.

“Man måste ha en struktur på hur man lägger upp sin undervisning och försöka variera den så mycket som möjligt för att lyckas behålla intresset hos eleverna.” (L3)

På frågan om vilken metod läraren föredrar när det gäller individanpassning svarar lärare 1 att hon inte särskiljer de båda metoderna utan att lärare idag behöver ha mycket kunskap, våga testa nya idéer samt att det är viktigt att ge dessa idéer tid i undervisningen.

“Gäller att vara påläst och tänka brett. Är så olika från elev till elev, därför viktigt att kunna testa olika saker ett tag. Viktigt att man vågar ge det tid. Ge inte upp.” (L1)

Lärare 1 fortsätter sedan att förklara vikten av en varierad undervisningen när det gäller den initiala bokstavsinläringen.

“Det är viktigt att lyssna på barnen: Vad behöver den här gruppen? Man anpassar utifrån barnen men sen finns det alltid vissa grundgrejer som man gör.” (L1)

En varierad undervisning är inte bara en förutsättning för att lyckas nå alla elever efter deras behov utan bidrar även till en ökad motivation för undervisningen. För att lyckas motivera eleverna och nå alla elever behövs det att undervisningen konstrueras efter elevernas behov.

5.3.3 Anpassning

När det gäller extra anpassningar i undervisningen som ska bidra till att eleverna kan skapa sig ett lärande har vi fått olika förslag på hur det kan se ut. Majoriteten av deltagarna nämner bildstöd som en anpassning som är central för att lyckas nå alla elever.

“Bildstöd för att alla barn hjälps av det.” (L1)

Lärare 4 benämner även hon vikten av att synliggöra med hjälp av bildstöd.

“Vi arbetar mycket med widgit som synliggör. Detta gör vi för att de ska få läsförståelse.” (L4)

En annan anpassning som stack ut under intervjuerna är att vissa lärare nivåanpassar arbetsmaterialet samt nivågrupperar eleverna i sin undervisning.

“Vi delar in i grupper. Vi har en gemensam genomgång och sen delar vi på klassen. De elever som är långt gångna ska utmanas på sin nivå och de som behöver öva bokstäver och ljud ska få göra det. Då hoppas man att de elever i den lilla gruppen ska få mer hjälp där. Detta har varit ett vinnande koncept.”

(L1)

Lärare 4 förklarar att deras arbetsmaterial är nivåbaserat för att eleverna ska utmanas på rätt nivå.

“Det är nivåanpassad läsning så det finns tre olika nivåer, svårighetsgrader. Så där kan vi arbeta utifrån var de befinner sig.” (L4)

Svaren från lärarna visar att bildstöd är något som finns med naturligt i undervisningen för att lyckas skapa en trygghet samt en stöttning hos eleverna. En annan anpassning som de använder sig av är att nivågruppera både eleverna i olika grupper samt dela ut nivåanpassat arbetsmaterial till eleverna.

Anledningen till varför är att eleverna ska bli utmanade på den nivå som de befinner sig på.

5.3.4 Lustfyllt

En aspekt som lyfts fram genomgående bland deltagarna är att undervisningen ska vara lustfylld för eleverna. Lärare 5 var tydlig med hur viktigt det är att göra undervisningen lustfylld då hon menar att det är den absolut viktigaste aspekten.

“Lusten att vilja lära sig. Få dem intresserade.... man får verkligen tänka till ibland, då det finns barn som inte tror att de kan. Då får man försöka locka in dem till det. Man får vara lite uppfinningsrik.” (L5)

Även lärare 2 ansåg att denna aspekt var den viktigaste.

“Det viktigaste tycker jag är att det ska vara lustfyllt, att barnen ska tycka att det är roligt.” (L2)

Lärare 1 förklarar att anledningen till varför undervisningen ska vara lustfylld är för att eleverna ska bli nyfikna och känna en meningsfullhet under inläringen.

“När man ska lära elever bokstäver så är det viktigt att det är en meningsfull och lustfylld inläring. De ska tycka att det är roligt. De ska vara nyfikna och känna sig intresserade av att kunna lära sig.” (L1)

“Det är viktigt att ha en varierad undervisning som lustfyllt motiverar elever och som ger ett gott resultat. Och att de ska bli starka läsare för det har de igen hela livet. Men under tiden är det hela tiden det här lustfyllda. Har man redan där gjort att de har tråkigt, så får man inte med dem i ettan, tvåan, trean.” (L2)

Lärarna förklarar att genom en lustfylld undervisning motiveras eleverna till ett fortsatt lärande. Undervisningen behöver vara intresseväckande för att eleverna ska skaffa sig ett intresse och en vilja att lära sig mer kring det som bearbetas. En anledning till varför undervisningen ska vara lustfylld är för att om eleverna inte tycker det är roligt i början av bokstavs-inläringen så blir det lätt att tappa eleverna under årskurs ett, två och tre.

6. Sammanfattande analys och resultat

I detta avsnitt analyseras det insamlade materialet och presenteras under tillhörande rubriker som är rubricerade efter de teman som vi upptäckt.

För att knyta an till de teorier som legat till grund för studien, så kan vi se att både det behavioristiska och psykologiska synsättet har influerat lärarnas resonemang. Ljudandet har flertalet gånger påvisats av lärarna vara en väldigt viktig aspekt i elevernas läsinlärning. Fokus läggs på att eleverna lär sig bokstäverna och de tillhörande ljuden snabbt för att därefter kunna orientera sig i olika texter och sammanhang. Behaviorismen lägger som tidigare nämnt fokus på att arbeta utifrån ett bottom-up perspektiv, där elever först görs bekanta med de mindre delarna för att sedan arbeta uppåt. Detta tankesätt kan vi se i lärarnas resonemang, där samtliga menar på att arbetet med ljudningen är särskilt viktig för att göra eleverna autonoma och säkra i sin läsning. Förmågan att avkoda lyfts fram som central och det poängteras även att man återgår till ljudningen när elever påvisar svårigheter med läsningen.

Således kan det diskuteras för att läsinlärningens tidiga skede färgas av en automatisering för att underlätta det fortsatta arbetet. Däremot som lärarna även påpekar, så är det inte den enda metod som används i den initiala bokstavs-inlärningen då de även betonar det kooperativa. Lärarna gav exempel på att eleverna ofta fick arbeta tillsammans i mindre och större grupper för att tillsammans skapa sig ett lärande. Eleverna uppmuntras till att undersöka ord och meningar för att därigenom upptäcka samband. Detta kräver tidigare kunskaper inom ämnet för att kunna hänga upp sina kunskaper och därmed utvecklas vidare. Här påvisar lärarna tydligt ett tankesätt som kan förknippas med det psykologiska sättet att se på läsinlärningen och den ideologiska synen på literacy, varav automatiseringen av bokstäverna enbart är en del av processen för att utvecklas i en social kontext. Tyngden ligger på att ge eleverna en tydlig kontext som även stimulerar deras egna behov och intressen, men likväl tränar på att automatisera. Helordsmetoden som kan förklaras

genom det ideologiska synsättet, menar på att förståelsen är det viktiga, vilket även reflekterar den psykolingvistiska teorin som ligger till grund för synsättet.

Både behaviorismen och psykolingvismen finns närvarande i de resonemang som förs, men det finns inte en tydlig förhållning till enbart en av teorierna.

6.1 Undervisning

Resultatet visar att det finns många likheter mellan lärarna när det gäller val av arbetsmetod. Samtliga lärare säger att deras undervisning är en kombination av både syntetiska och analytiska metoder. Samtidigt är det några av lärarna som betonar ljudningsmetoden som särskilt viktig för den initiala bokstavs-inläringen. Här kan det då diskuteras hur detta ser ut i verkligheten samt huruvida förhållandet mellan ljudningsmetoden respektive helordsmetoden får lika stort utrymme i undervisningen eller om då ljudningsmetoden föredras i början av bokstavs-inläringen.

Utifrån de intervjuade blir det tydligt att de i sin undervisning väljer att först fokusera på ljudningen och inlärandet av bokstäverna samt de tillhörande ljuden. Därefter övergår de till en undervisning som sägs kombinera de båda metoderna för att tillmötesgå elevernas olika behov och inlärnings sätt. Något som stack ut bland deltagarna var då läraren (L5) som hade Bornholmsmodellen som grund för sitt sätt att undervisa, vilket framhåller ett tänkande som mer lutar mot ett syntetiskt håll. Hon förklarade även att ljudningen var särskilt viktig att arbeta med i klassen, då hon hade många elever av utländsk bakgrund. Det uppkom även i intervjun att arbetssättet var nytt för läraren och att det var något som de planerat ihop inom arbetslaget. Lärare 5 ger därför en tydlig motivering till varför hon valt att arbeta på det sätt som hon gör, med motiveringen att fokus låg på ljudningen då många elever var av utländsk bakgrund. Bornholmsmodellen fortsätter tankesättet som fokuserar på ljudningsmetoden, vilket påvisar ytterligare resonemanget som Lärare 5 fört. Hon väljer alltså att anpassa sitt val av metod utifrån elevernas behov. Lärare 5 påvisade även behovet av att kunna möta detta tankesätt med

en kombination av både analytisk och syntetiskt, men föreföll likväl på en tydligare betoning på ljudningen.

Strukturen för undervisningen lyfts även fram som en viktigt aspekt i den initiala undervisningen, men även i dess generella mån. Precis som lärare 3 lyfter fram i sin intervju gällande strukturens påverkan på elevernas lärande, så krävs det även tydliga kunskaper om de olika metoderna för att kunna kombinera de på bästa sätt. Det visar på vikten av en lärarutbildning som lägger fokus på att ge lärarna verktyg för att kunna ta egna beslut och själva vara så trygga i sin undervisning att de har möjlighet att pröva på något nytt. Det kan därför diskuteras hur avgörande lärarnas kompetenser har varit för valet av metod.

Som tidigare nämnt gällande behövda kunskaper inom områdena, påpekar även Lärare 1 detta gällande arbetet med variation. Hon beskriver att i undervisningen så är det viktigt att vara påläst för att kunna vara trygg i att kombinera och således variera undervisningen gällande den initiala bokstavsinnlärningen. Eleverna har som många uttrycker, olika behov och olika svårigheter, vilket kräver att pedagogen är öppen att prova på nytt för att möta elevernas behov. Men detta kräver, som det betonas på, kunskaper utifrån grundade tankar och resonemang. Även här kan det ses som att lärarens resonemang baseras främst på elevernas behov, men att hon samtidigt även framhäver betydelsen av kunskaper inom området. Men precis som Lärare 1 betonar, krävs det kompetens för att möta elevernas behov. Vilket återigen påvisar betydelsen av elevernas behov vid valet av metod.

6.2 Elevbehov

Diskussionen gällande kombinationen av de olika metoderna fortsätter även när det gäller aspekterna som hanterar elevernas behov. Flera av lärarna betonade variation som en viktig del i bokstavsinnlärningen. Det handlade då inte enbart om valet av metod, utan även sättet som undervisningen bedrevs på. Flera lärare lyfte fram att de försöker variera undervisningen genom att låta eleverna möta olika typer av medier för att befästa och göra det mer roligt. Det framgår

att de tycker att det är viktigt att lyssna på barnens tankar och behov för att kunna bedriva sin undervisning och möjliggöra ett lärande. Precis som lärare 1 nämner är variationen viktig för att kunna upptäcka elevernas sätt att lära, men att det samtidigt finns specifika saker som ständigt återkommer. Vilket för tankarna tillbaka till hur undervisningen bedrivs. Det blir med detta tydligt att lärare 1 har ett genomtänkt resonemang gällande sin undervisning inom området. Hon betonar vikten av variation samt en lustfylld undervisning, vilket återigen för tankarna tillbaka till en motivering som grundar sig främst på elevernas behov. Det handlar inte nödvändigtvis om ljudningsmetoden respektive helordsmetoden, utan vad som krävs där och då för den elevgrupp de har.

Ett ord som återkommer flera gånger i de olika intervjuerna är ordet lustfyllt. Undervisningen ska vara lustfylld, vilket den blir genom engagemang och variation enligt de intervjuade. Undervisningen kan således beskrivas vara beroende av elevernas intressen, då lärarna förväntas anpassa den så att den upplevs som lustfylld av eleverna. Något som kan vara svårt i den tid vi lever i, med snabba bekräftelser och sparsamt engagemang hos eleverna. Återigen baseras valet av metod på att göra undervisningen så att den tilltalar eleverna och därigenom genererar ett lärande, vilket i sin tur kan jämföras till att se till elevernas behov.

Det blir tydligt att flera av resonemangen som förs gällande den initiala bokstavsinnläringen, handlar om att anpassa undervisningen utifrån det som eleverna behöver där och då. Det kan då handla exempelvis om att dela upp i mindre grupper, nivåanpassning, bildstöd och högläsning. Metodvalet kan även placeras under temat då lärarna uttryckligen valt att anpassa undervisningen utifrån de behov som gruppen har. Detta är något som öppnar upp för en diskussion samt möjlighet att dra en slutsats.

7. Diskussion och slutsats

I detta avsnitt presenteras diskussionen samt de slutsatser som kan dras i förhållande till forskningsfrågorna.

7.1 Diskussion

Nedan diskuteras studiens resultat och analys i förhållande till den tidigare forskningen.

Flertalet intressanta aspekter har uppkommit i mötet med lärarna. Ett gemensamt fokus bland lärarna ligger på att befästa bokstäverna och dess tillhörande ljud samt att med hjälp av bilder memorera olika ord för att därefter brytas ner i mindre enheter. Detta är något som stärker Huangs (2014) studie, då hon fastställde att lärare inte har några bestämda preferenser gällande metoder. Istället visar hennes resultat på betydelsen av att kombinera metoder, istället för att exkludera. Tjernbergs (2013) studie redovisar liknande resultat, där hennes forskning med utgångspunkt i Adams (1990) forskning fastställer att det inte nödvändigtvis finns en metod att föredra. Däremot som det poängteras, krävs det dock goda kunskaper hos pedagogen för att kunna göra kvalificerade beslut gällande bokstavsinläringen. Något som även lyfts bland de lärare vi intervjuade.

Det som däremot framkom i intervjuerna var lärarnas tydliga betoning av ljudningsmetoden. Den framhålls både som den aspekt som är viktigast i den initiala bokstavsinläringen, men även den del som återkommer vid arbetet för elever med svårigheter. På så vis kan det spekuleras huruvida lärarna har en balans mellan de båda metoderna eller om de tror sig ha det. För att återkoppla till tidigare studier som gjorts, specifikt Robinsons studie (2018), så kan kombinationen av de olika metoderna likväl sluta i att en metod dominerar undervisningen, även om det i denna studie inte nödvändigtvis förändrar de slutsatser som dras.

Lärare 3 för ett tydligt resonemang gällande varför hon väljer att arbeta med En-Bokstav-i-Veckan. Hon betonar ljudningen som en särskilt viktig del av

bokstavsinnlärningen och det först och främst handlar om att befästa bokstäverna samt deras tillhörande ljud. Däremot påpekar hon även att ljudningen må vara en viktig del i bokstavsinnlärningens första skede, men att det i slutändan handlar om elevernas behov. Det blir med detta tydligt att läraren främst placerar elevernas behov först och anpassar valet av metod(er) utifrån det som behövs för att bättra deras lärande.

Utifrån det redovisade resultatet kan det alltså fastställas att fokus i början av bokstavsinnlärningen hamnar på att automatisera ljuden, för att därefter övergå till en mer kombinerad variant. Westlund (2017) lyfter i sin studie att syftet med metoden är att göra eleverna säkra i att avkoda för att således kunna förlita sig på ljudningen när de stöter på okända ord. Här kan återigen lärare 3:s uppmärksammande av helordsmetodens brister, ligga till grund för varför hon främst väljer att fokusera på ljudningen och därefter komplettera med helordsmetoden. Däremot kan det poängteras att vi inte genomfört en observation av de deltagande lärarnas undervisning, vilket kan påverka studiens reliabilitet. Teori och praktik är inte alltid detsamma och en lärares uppfattning om sin undervisning är inte alltid i enlighet med hur undervisningen bedrivs. Oavsett kan vi likväl diskutera och undersöka deras resonemang och motiveringar.

Vid valet av metod, finns det flera faktorer som har kommit att påverka lärarnas tankegångar. Den mest omnämnda har varit variationen. Många av de intervjuade lärarna har betonat variationen som en viktig del för att skapa ett lärande samt för att göra undervisningen *lustfylld*. Detta är ytterligare en faktor som uttrycks påverka valet av metod samt har en direkt koppling till elevernas behov. Lärarna uttryckte flertalet gånger att undervisningen måste vara lustfylld för att generera ett lärande. Återigen hamnar elevernas behov i centrum för lärarnas resonemang gällande valet av metod.

Samtliga lärare poängterade att alla elever är olika, vilket medför olika förutsättningar och behov, vilket de betonar i sina resonemang. Genom att kombinera de båda metoderna, oavsett om det gäller komplettering eller försök till balans, så anser de att fler av eleverna möts och således möjliggör fler goda

läsare. Elevernas behov är med andra ord den största faktor som påverkat lärarnas resonemang och val av metod(er). Det handlar inte alltid om vilken metod som används, utan vad eleverna faktiskt behöver.

Med detta blir det tydligt att det inte handlar om metoden i slutändan, utan på att pedagogen besitter de kunskaper som krävs för att kunna fatta resonabla beslut som gynnar elevernas lärande. Undervisningen anpassas utifrån de behov som eleverna uttrycker och begränsar inte användandet av metoderna för att tankesättet är fel utan för att eleverna har mer behov för ett visst arbetssätt.

För att koppla tillbaka till vår första forskningsfråga, har det blivit tydligt att samtliga lärare menar på att de kombinerar både syntetiska och analytiska metoder. De beskrev det även som svårt att säga hur just de gör, men betonade att deras undervisning baseras på tankar från de båda metoderna. Det sker således ingen medveten exkludering av undervisningsmodeller eller tillhörande metoder, utan samtliga intervjuade beskrev sin undervisning som en kombination av de båda synsätten. Däremot betonade samtliga lärare även ljudningen som en särskilt viktig del i bokstavsinläringen, och lägger mycket vikt på att först arbeta med den innan de övergick till en kombination av metoderna. Likt tidigare studier har dagens lärare alltså ingen given preferens gällande valet av metod i bokstavsinläringen. Däremot till skillnad från de tidigare studierna som redovisats så betonar de intervjuade lärarna ljudningen som den metod man vanligtvis börjar arbetet med.

Det blir tydligt utifrån de intervjuade lärarnas resonemang att det först och främst handlar om *eleven*. Lärarna har pratat om variation, lustfylldhet, individanpassning etc, samt att allt detta sker i symbios med metodvalen. När lärarna motiverade sina val, återkom de ständigt tillbaka till en anpassning av undervisningen för att möta samtliga elever och således möjliggöra ett gott lärande. Deras motiveringar refererade ständigt tillbaka till att det handlar om kunskaper och en undervisning som ser samtliga elever som individer, med olika behov och intressen. Utifrån det redovisade materialet blir det därför tydligt att metoderna kommer i andra hand, och att det i stället främst handlar om vad eleverna behöver.

7.2 Slutsats

Nedan presenteras kortfattat de slutsatser som gjorts.

Bokstavsinläringen är en komplex process som inte har en förutbestämd väg att gå. Genom att studera den tidigare forskningen och intervjuerna har det blivit tydligt att det är ett svårt område där många olika tankar och synsätt försöker ta plats och styra. Något som däremot har blivit tydligt i takt med att studien genomförts, är att det inte handlar om vilken metod eller metoder som används. Lärare ställer sig inte nödvändigtvis bestämt i ett hörn och förhåller sig till det, utan det handlar om att de styrs av elevernas behov. Metoden kommer således i andra hand och eleven i första hand.

Vi som framtida lärare har möjligheten att välja vilken metod vi anser fungera bäst, men när det kommer till kritan handlar det om att prova sig fram och anpassa. Visserligen visar undersökningen på att ljudningsmetoden är att föredra i bokstavsinläringens allra första skede, men som det betonades av lärarna är det inte det enda som avgör huruvida eleverna kommer att lära sig något eller ej. Det handlar om att läraren besitter en kompetens gällande hur undervisningen på bästa sätt ska bedrivas för att möta elevernas behov och kan därför välja och vraka bland de olika metoder som finns.

Genom att ta ett steg tillbaka och fundera varför - varför jag gör som jag gör, utvecklas man som lärare och individ. Vi får aldrig sluta reflektera över den undervisning vi bedriver. Slutar vi fundera kommer vi aldrig utvecklas och då kommer vi inte kunna hjälpa de elever vi möter.

7.3 Didaktiska implikationer

Under intervjuerna med de utvalda lärarna diskuterade vi tillsammans hur viktig den initiala bokstavsinläringen är samt hur viktigt det är att ständigt reflektera över den undervisning man bedriver. Det finns flertalet olika metoder och arbetssätt när det gäller den initiala bokstavsinläringen och det kan vara svårt att bestämma vilken typ av undervisning som ska bedrivas för att lyckas nå alla elever. Genom att intervjua lärare där de får förklara hur de arbetar med

den initiala bokstavsinnlärningen vill vi att detta arbete ska bidra med en ökad kunskap samt att skapa en bredare förståelse hos både aktiva lärare och framtida lärare.

Utöver detta faktum är det som tidigare nämnt viktigt att lyfta fram betydelsen av reflektion. Utan en ständig reflektion och viljan till att utvecklas så riskerar man att påverka elevernas lärande negativt. Precis som lärare 3 svarar i resultatdelen är det viktigt att som lärare vara påläst och anpassa sin undervisning efter elevernas behov. Studien är till för att lärare ska kunna ta del av ett material som gynnar deras undervisning till det bättre och därmed öka kunskapen hos lärare. En annan anledning till varför vi valde detta område är för att läsningen är en central del av undervisningen. Det är området som vi måste se till att eleverna når upp till. Denna känslan kan göra oss som nyutexaminerade lärare väldigt osäkra: *Hur ska vi göra?, när ska vi göra det?, hur gör vi om eleven inte skapar sig ett lärande?*. Det är många frågor och funderingar, men genom denna studie kan vi hitta flera års erfarenheter när det gäller arbetet med den initiala bokstavsinnlärningen.

8. Referenser

Adams, M. J. (1990). *Beginning to read: Thinking and learning about print*. Cambridge, MA: MIT Press.

Alatalo, Tarja. (2019) *Läsundervisningens grunder*. 2. uppl. Malmö : Gleerup, (336s).

Alatalo, Tarja (2011) *Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1-3: Om lärares möjligheter och hinder*. Doktorsavhandling. Göteborgs universitet: Institutionen för pedagogik och didaktik. ISBN: 978-91-7346-709-4. Tillgänglig: <https://www.spsm.se/globalassets/funktionsnedsattning/avhandlingar/skicklig-las--och-skrivundervisning-i-ak-1-3-alatalo-tarja.pdf>

Bryman, Alan. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. Stockholm : Liber, (877s).

Bråten, Ivar (2008) *Läsförståelse i teori och praktik*. 1. uppl. Lund : Studentlitteratur. (263 s)

Clayton, Francina J., West, Gillian, Sears, Claire, Hulme, Charles & Lervåg, Arne. (2020). A Longitudinal Study of Early Reading Development: Letter-Sound Knowledge, Phoneme Awareness and RAN, but Not Letter-Sound Integration, Predict Variations in Reading Development. *Scientific Studies of Reading*, 24:2, 91-107. Tillgänglig: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10888438.2019.1622546>
[hämtad: 10/12 - 2020]

Christoffersen, Line, Johannessen Asbjörn (2015), *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. 1 uppl. Lund: Studentlitteratur (203 s).

Damber, Ulla (2010) *Läsa för livet : Tre studier av svenska barns läsutveckling*. Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap och lärande. Linköpings universitet, Utbildningsvetenskap. Tillgänglig: <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:288893/FULLTEXT01.pdf>

Damber, Ulla & Lundgren, Berit (2015) *Critical literacy i svensk klassrumskontext*. Umeå universitet. ISBN 978- 91-7601-202-4. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:812853/FULLTEXT01.pdf#page=7>

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4.uppl. Lund: Studentlitteratur.

Earle, Gentry A., Eslinger, Paige R., Sayeski, Kristin L. & Whintenton, Jessy N. (2016). Teacher candidates' mastery of phoneme-grapheme correspondence: massed versus distributed practice in teacher education. *Annals of Dyslexia* 67 (1). DOI: 10.1007/s11881-016-0126-2 Tillgänglig: <https://www.researchgate.net> [hämtad: 10/12 - 2020]

Eriksson Barajas, K., Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar. 1 uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Erixon, P-O., Löfgren, M. (2018) Ett demokratilyft för Sverige?: Om relationen mellan literacy, skönlitteratur och demokrati i Läslyftet. *Utbildning och Demokrati*, 27(3): 7-33. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1305478/FULLTEXT01.pdf>

Fast, Carina. (2007). *Sju barn lär sig läsa och skriva: Familjeliv och populärkultur i möte med förskola och skola*. Doktorsavhandling. Uppsala universitet, Pedagogiska institutionen. Tillgänglig: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:169656/FULLTEXT01.pdf>

Fridolfsson, Inger (2015) *Grunderna i läs- och skrivinlärning*. 2. uppl. Lund : Studentlitteratur. (297s)

Fälth, Linda, Gustafson, Stefan, Heimann, Mikael, Svensson, Idor & Tjus, Tomas (2011). Effects of Three Interventions on the Reading Skills of Children With Reading Disabilities in Grade 2. *Journal of Learning Disabilities* 44(2) 123–135. Tillgänglig:

<https://journals-sagepub-com.ezproxy.hkr.se/doi/10.1177/0022219410391187>

[hämtad: 10/12 - 2020]

Heath, Shirley Brice. (1983) *Ways with words. Language, life and work in communities and classrooms*. Cambridge: Cambridge University Press.

Huang, Ling-Ying (2014) Learning to Read with the Whole Language Approach:

The Teacher's View. *English Language Teaching*, v7 n5 p71-77 2014.

DOI: 10.5539/elt.v7n5p71 Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.5539/elt.v7n5p71>

[hämtad: 18/12 - 2020]

Kaye, Elizabeth L. & Lose, Mary K. (2018). As Easy as ABC? Teaching and Learning About Letters in Early Literacy. *The Reading Teacher Volume 72, Issue 5*. Tillgänglig:

<https://ila.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/trtr.1768> [hämtad: 18/12 - 2020]

Liberg, Caroline (2006) *Hur barn lär sig läsa och skriva*. 2. uppl. Lund : Studentlitteratur

Liberg, Caroline, Lundgren, Ulf P. & Säljö, Roger (2020) *Lärande, skola, bildning: Grundbok för lärare*. 5. utg. Stockholm : Natur och Kultur (816 s)

McKinnon, Debra (2017). Early Years Literacy Instruction. *BU Journal of Graduate Studies in Education, Volume 9, Issue 1*, 2017 Tillgängligt:

<https://eric.ed.gov/?q=Early+Years+Literacy+Instruction&id=EJ1230416>

[hämtad: 10/12 - 2020]

Meeks, L. J., & Kemp, C. R. (2017). How Well Prepared are Australian Preservice Teachers to Teach Early Reading Skills?. *Australian Journal of Teacher Education*, 42(11). Tillgänglig:

<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1161171.pdf> [hämtad: 10/12 - 2020]

Norrby, C. (2014). *Samtalsanalys: Så gör vi när vi pratar med varandra* (3., [rev.] uppl. ed.). Studentlitteratur.

Reutzel, D. Ray. (2015) Early Literacy Research: Findings Primary-Grade Teachers Will Want to Know. *Reading Teacher*, v69 n1 p14-24 Jul-Aug 2015.

Tillgänglig: <https://ila.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/trtr.1768>

[hämtad: 26/11 - 2020]

Robinson, Joyce M. (2018) Evaluation of Teaching Methods to Improve Reading Performance of English Language Learners. *Journal for the Advancement of Educational Research International*, v12 n1 p25-33.

Tillgänglig: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1209451.pdf> [hämtad: 18/12 - 2020]

Scribner, Sylvia & Cole, Michael. (1981) Unpacking Literacy. I M. Whiteman (red): *Writing the nature, development, and teaching of written communication, Vol. 1*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum.

Skolverket (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: reviderad 2019*. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig:

<https://www.skolverket.se/publikationsserier/styrdokument/2019/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritidshemmet-reviderad-2019> [hämtad: 10/12

- 2020]

Street, Brian (1984) *Literacy in theory and practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tjernberg, Catharina (2013) *Framgångsfaktorer i läs- och skrivlärande: En praxisorienterad studie med utgångspunkt i skolpraktiken*. Stockholms universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Specialpedagogiska institutionen. Tillgänglig:

<http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:614329/FULLTEXT01.pdf>

Westlund, Barbro (2017). *Aktiv läskraft: att undervisa i lässtrategier för förståelse: FK - årskurs 3*. 1. uppl. Stockholm : Natur och Kultur (303 s)

9. Bilagor

Nedan bifogas inbjudan till intervjun samt grundfrågorna till intervjun.

9.1 Inbjudan till intervju

Hej!

Det har blivit dags att boka in en intervju och vi är väldigt tacksamma att just ni har valt att ställa upp i vår undersökning om vilka undervisningsmodeller som används i den initiala bokstavsinnlärningen. Det ska bli oerhört spännande och vi ser fram emot flera intressanta diskussioner. Tyvärr påverkar corona pandemin intervjuerna och därför ber vi er att meddela vilket sätt som blir smidigast att utföra intervjun på. Vi är flexibla och kan tänka oss ett möte via exempelvis *zoom*, *google meet*, *telefon* samt ett *fysiskt möte* på er arbetsplats. Självklart håller vi avstånd i dessa tider om ni väljer att boka in mötet på plats. Intervjuerna kommer begränsas till ca 30 minuter och under tiden kommer vi endast spela in ljudet. Detta kommer sedan transkriberas och utgöra grunden för vår empiriska undersökning. Informationen som ni delar med er av kommer förvaras på ett säkert sätt under tiden som den är aktuell. Därefter kommer den raderas.

Deltagandet är frivilligt och medverkan kommer vara anonym. Ni kan dra tillbaka er medverkan närsomhelst under intervjun utan att förklara en orsak. Inför intervjun ber vi er gärna fundera över hur ni arbetar med den initiala bokstavsinnlärningen och varför ni arbetar på detta sätt. Denna undersökning syftar inte till att bedöma ert professionella arbete utan istället bidra till en ökad kunskap inom området.

Förslag på tider:

Vi ser gärna att ni väljer mellan något av datumen nedan. Skulle dessa datum inte vara aktuella för er får ni gärna meddela ett annat datum som ni kan.

22/4	23/4	24/4	25/4
28/4 eftermiddag	29/4	1/5	2/5

Det betyder mycket att ni deltar i vår studie om den initiala bokstavsinläringen!

9.2 Grundfrågor till intervjun

Frågor		
0	<ul style="list-style-type: none"> ● Vad heter du? ● Vilken årskurs undervisar du i? ● Hur många elever har du i din klass? ● Hur lång arbetslivserfarenhet i yrket har du? 	Rutinfrågor
1	<ul style="list-style-type: none"> ● Vad tycker du är den viktigaste aspekten i bokstavsinläringen? ● Vilket arbetssätt tycker du är viktigast i undervisningen och varför? <ul style="list-style-type: none"> ○ Hur arbetar du med ljudningsmetoden i undervisningen? ○ Hur arbetar du med helordsmetoden i undervisningen? ● Hur ser du på relationen mellan ljudningsmetoden och helordsmetoden? 	Generellt om metoderna
2	<ul style="list-style-type: none"> ● Finns det något särskilt arbetssätt inom metoderna som du ständigt återkommer till? ● När du får en etta/förskoleklass, vad tycker du är viktigt att de får arbeta med? <ul style="list-style-type: none"> ○ Finns det något moment som du vid varje årskull alltid kommer tillbaka till i bokstavsinläringen? Motivera varför. ● Kan du lista dina tre huvudskäl (eller starkaste anledningarna) till varför du arbetar som du gör? 	Återkommande arbetssätt

	<ul style="list-style-type: none"> • Vad är de viktigaste sakerna du vill att eleverna ska få med sig i läs- och skrivinläringen.	
3	<ul style="list-style-type: none"> • Hur individanpassar man bokstavsinläringen på bästa sätt?<ul style="list-style-type: none"> ○ Är någon modell att föredra när det gäller individanpassningen och varför?	Individanpassning
4	<ul style="list-style-type: none"> • Hur diskuterar ni på skolan gällande metoderna? • Hur ser ni på arbetsmaterialet ni har gällande metoderna, vilka metoder ser ni där i?<ul style="list-style-type: none"> ○ Hur använder ni sådant material (kör ni eget?). • Kan ni ange någon forskning som ni läst inom området någon gång?	Skolans tankesätt, arbetsmaterial